

Niepodległość nieznana. Scenariusze lekcji

◆ Autor: Jacek Staniszewski, nauczyciel historii,
dyrektor szkoły „Akademia Dobrej Edukacji” w Warszawie

/

W codzienności szkolnej temat odzyskania niepodległości wraca co roku, w listopadzie, najczęściej jako okolicznościowe spotkanie uczniów, które jest okazją, aby przypomnieć rolę najważniejszych autorów zerwania ze 123-letnimi zaborami. Podkreśla się głównie rolę Józefa Piłsudskiego, Ignacego Paderewskiego czy Romana Dmowskiego. Rzadziej wspomina się o Ignacym Daszyńskim, Wojciechu Korfantym czy innych działaczach bądź działaczkach niepodległościowych. Pamiętać jednak należy, że na odzyskanie niepodległości zapracowały pokolenia Polaków, zarówno tych, którzy mieszkali na terenie trzech zaborów, jak i tych, którzy udali się na emigrację i osiedli się w obcym kraju.

Poniżej przedstawiamy propozycje trzech scenariuszy lekcji. Każdy z nich został osnuty wokół trzech, różnych eksponatów, pochodzących z trzech różnych muzeów i różnych miejsc Polski – Cieszyna, Kalisza i Gdyni. Eksponaty będą dobrym punktem wyjścia do rozmowy o Polakach, których próżno by szukać w podręcznikach. Pojawili się na kartach historii niejako przypadkiem, ponieważ znaleźli się w kadrze aparatu fotograficznego. Rzadko znamy ich nazwiska, najczęściej są anonimowi. Bywa, że trudno nawet wskazać lub nazwać chociaż jeden czyn, którym się przysłużyli ojczyźnie. Zostaną bohaterami lekcji, prowokując nas, abyśmy na moment odwrócili wzrok od postaci na pomnikach i przyjrzeeli się życiu zwykłych ludzi.

Polacy w amerykańskiej hucie

Materiał dla nauczycielki/nauczyciela

- ◆ Etap edukacyjny: szkoła podstawowa (klasy VI-VIII), szkoła ponadpodstawowa
Czas trwania: 45 minut

/

Cele w języku ucznia/uczenicy:

- ◆ dowiesz się, dlaczego Polacy emigrowali do USA na przełomie XIX i XX wieku
- ◆ zastanowisz się, w jaki sposób polscy emigranci mogli przetrwać na obcej ziemi
- ◆ wzmocnisz swoje umiejętności dotyczące analizy fotografii i wyciągania z niej wniosków
- ◆ wzmocnisz swoje umiejętności dotyczące analizy czytanego tekstu

- ◆ weźmiesz udział w dyskusji, czym są język polski, zwyczaje, tradycje dla ludzi, którzy mieszkają daleko od swojej ojczyzny.

Ekspонат:

Fotografia ze zbiorów Muzeum Emigracji w Gdyni, dostępna na stronie internetowej

Muzeum Emigracji w Gdyni

/

Przebieg ćwiczenia i wskazówki dla nauczycielki/nauczyciela:

- 1 Zapowiedz uczniom, że zajęcia będą dotyczyły losów Polaków żyjących na przełomie XIX i XIX w., czyli w czasach przed odzyskaniem niepodległości. Należy uczniów uprzedzić, że tym razem na wiele pytań, które zostaną zadane na lekcji, nie znamy odpowiedzi. Dodaj, że historycy często mierzą się z taką sytuacją w swojej pracy. Co wówczas można zrobić? Czasem trzeba się z tym pogodzić lub szukać odpowiedzi jeszcze głębiej, do czego zachęcamy.
- 2 Na początku pokaż uczniom zdjęcie (**materiał nr 1**), które przedstawia anonimowych robotników. Fotografia jest dostępna na stronie **Muzeum Emigracji w Gdyni**. W zależności od warunków technicznych można zdjęcie wyświetlić na dużym ekranie, wydrukować lub pozwolić uczniom, aby wyświetlili je na ekranach swoich komputerów, tabletów lub smartfonów. Rozdzielczość zdjęcia pozwala na dokładne przyjrzenie się szczegółom.
- 3 Uczniowie wypełniają w parach kartę pracy (**materiał nr 2**), która im pomoże sobie uświadomić, co wiedzą na pewno, a co jest tylko ich domysłem. Zachęć uczniów, aby zapisywali poszczególne elementy swoimi słowami. Pomocą dla uczniów powinny być pytania zamieszczone w materiale. W wierszu „na pewno” można więc umieścić takie elementy, jak: *robotnicy, młoty, tablica, fabryka, okulary ochronne*. W wierszu „prawdopodobnie” można się spodziewać takich wpisów, jak: *przed wojną, huta, by rozwalić blachę*.

Polacy w amerykańskiej hucie

Materiał dla nauczycielki/nauczyciela

5

Omów zdjęcie z uczniami. Poproś, aby ustalili, co widać na zdjęciu. Możliwa jest odpowiedź: „Fotografia przedstawia robotników pracujących w hucie, którzy pozują w pełnym rynsztunku”. Na pierwszym planie widać wielojęzyczną tablicę (uczniowie zapewne rozpoznają język polski i angielski). Jako podsumowanie tej części zajęć możesz zapytać, o czym świadczy ta tablica (niebezpieczne warunki pracy, wiele narodowości pracujących w hucie, słaba znajomość języka angielskiego).

6

W tym momencie uczniowie znają już dobrze treść zdjęcia. Można więc przejść do aktywności, które pozwolą ukazać szerszy kontekst zjawiska emigracji za oceanem. Podaj kolejne wiadomości o zdjęciu, wychodząc od informacji szczegółowych (fotografia), a kończąc na ogólnych.

O samym zdjęciu niewiele wiadomo. Przedstawieni zostali na nim dwaj robotnicy pracujący w hucie w Chicago. To amerykańskie miasto było jednym z najpopularniejszych kierunków polskiej emigracji na przełomie XIX i XX wieku. W czasie rozbiorów do USA wyemigrowało około 2 milionów Polaków, najwięcej w latach 90. XIX wieku z zaboru rosyjskiego i austriackiego. Emigrowano głównie z powodów zarobkowych. Obecnie w Chicago do polskiego pochodzenia przyznaje się aż 10 mln osób. Zachęć uczniów, aby wzięli udział w dyskusji na temat trudności, jakie mogli napotkać emigranci przybywający z Polski. Co mogło być dla nich przeszkodą? Czego mogli się obawiać? Co pomagało im przetrwać? Pozwól uczniom na swobodne wypowiedzi zwłaszcza wtedy, kiedy odwołują się do współczesnych czasów i problemów emigracyjnych.

Poczucie wspólnoty narodowej z innymi Polakami na pewno pomagało przetrwać w trudnych chwilach, podobnie jak ojczyzna mowa, wspólne zwyczaje, religia. Innym sposobem na przetrwanie było porzucenie swojego środowiska i asymilacja w nowym społeczeństwie (przykładem może być całkowita zmiana nazwiska lub chociaż częściowa, aby łatwiej je można było wymówić w obcym języku). Jeśli ta uwaga nie pojawi się ze strony uczniów, uzupełnij ich wypowiedzi.

7

Na koniec przedstaw **materiał nr 3**. Ta krótka notatka prasowa z końca XIX wieku zwraca uwagę na jeszcze jeden problem. Uczniowie, mimo dość humorystycznej treści, powinni wyciągnąć wniosek, że zachowanie własnych zwyczajów nie zawsze przyjmowane było ze zrozumieniem. Do Ciebie należy wybór, w jaki sposób uczniowie będą pracować – indywidualnie, w parach lub większej grupie.

8

Na zakończenie zajęć poinformuj uczniów, że fala emigracyjna spadła po 1918 roku. Zapytaj uczniów, jakie mają skojarzenia z tą datą i przypuszczenia, jakie mogły być tego przyczyny. Po wysłuchaniu uczniów, dodaj, że można przypuszczać, iż odzyskanie wolności przez Polskę dawało nadzieję na lepsze warunki pracy w swoim ojczystym kraju.

Materiał 2. Karta analizy

Źródło: http://www.polska1.pl/pl/dzialania/aktualnosci/polonia_byla_jest_i_bedzie/

Materiał 2. Karta analizy

Przeanalizuj treść fotografii i uzupełnij kartę. Pytania pomocnicze: Kto? Co? Gdzie? Kiedy? Dlaczego?

<p>Co na pewno jest na zdjęciu?</p>	
<p>Co prawdopodobnie jest na zdjęciu?</p>	

Materiał 3

Przeczytaj tekst w oryginale lub jego tłumaczenie i zastanów się, o czym może świadczyć opisane wydarzenie.

THE American miners at Shamokin who ducked the Slav women there for throwing buckets of water on them in obedience to an imported Easter custom, have given the foreign element a practical hint that they do not intend to tolerate the introduction of any more Slavish customs into this free country.

/
Baltimore American and Commercial Advertiser, April 12, 1890 p. 4

TŁUMACZENIE:

Amerykańscy górnicy z Shamokin podtapiali słowiańskie kobiety za to, że te wylewały na nich wiadra wody, zachowując przywiezione ze sobą wielkanocne zwyczaje. Górnicy dali obcemu elementowi wyraźny znak, że nie zamierzają tolerować więcej wprowadzania słowiańskich zwyczajów w tym wolnym kraju.